

FÖRSÄKRINGSNYHETER I FRAMKANT

Därför fick Gjensidige rätt mot Sturecompagniet

*Nyhetsfördjupning 2021-04-21
av Gunnar Loxdal*

Copyright: Sak & Liv april 2021

Sammanfattning

En central fråga i domen i målet där Sturecompagniet stämt Gjensidige för att få ut ersättning under sin epidemiförsäkring gäller tolkningen av begreppet ”myndighets ingripande”.

Tingsrätten kommer med hjälp av olika tolkningsmetoder fram till att begreppet i försäkringsvillkoren måste tolkas som att det avser ett specifikt ingripande i ett enskilt fall, inte ett generellt normerande ingripande. Man går bland annat igenom vad som sägs i andra delar av villkoren och konstaterar att villkoren hänvisar till Smittskyddslagen och Livsmedelslagen — som båda talar om regler som riktas mot enskilda.

Ytterligare stöd för detta synsätt finner tingsrätten i vittnesmål som stödjer Gjensidiges tolkning och som konstaterar att försäkringen är prissatt för att täcka cirka två—tre veckors avbrott.

Domstolen utgår bland annat från en tolkningsmetodik som Högsta domstolen har använt sig av i ett tidigare avgörande. Att domstolen utgår från vad HD sagt i tidigare liknande fall med villkorstolkningar skulle kunna tala mot att ett eventuellt kommande överklagande till högsta instans beviljas prövningstillstånd.

En sensmoral av rättsfallet är att det inte går att vara tydlig nog när man formulerar — eller går med på — ett försäkringsvillkor.

I detta fall var formuleringen ”myndighets ingripande” avgörande för tolkningen av villkoren. Ändå fanns inget förtydligande i villkoren om vad detta begrepp syftade på: Ett generellt ingripande, vilket Sturecompagniet menade, eller endast ingripande i ett enskilt fall, en tolkning som förfäktades av Gjensidige — och som också fick stöd av domstolen.

Man kan hävda att Gjensidige kom undan med blotta förskräckelsen med ett otydligt formulerat villkor.

Det finns ingen anledning att peka finger och anklaga Gjensidige för att ha slarvat när villkoren formulerades. Det är inte lätt att räkna med alla eventualiteter när man sätter upp ett försäkringsvillkor.

Men det kan finnas goda skäl att tänka till både en och två gånger innan ett försäkringsvillkor formuleras för att försäkra sig om att det inte finns några centrala formuleringar som skulle kunna tolkas olika av avtalsparterna.

Även om det knappast lär tecknas några nya epidemiförsäkringar — eller åtminstone inga sådana försäkringar utan ett rejält pandemiundantag — kan det vara idé att lägga in en extra korrekturrunda med en juridisk ”djävulens advokat” som får i uppdrag att lyfta fram eventuella otydligheter innan villkoren spikas.

Den kostnaden torde vara närmast försumbar jämfört med de kostnaderna som kan bli konsekvensen av otydligheter i villkorstexten.

Inledning

Inget försäkringsbolag i världen vill väl försäkra en skada som kan drabba alla försäkringstagare samtidigt.

Skulle alla försäkringstagare kräva skadeersättning samtidigt blir det orimligt dyrt för försäkringsbolaget. För att inte tala om utmaningarna med att hitta fungerande återförsäkringslösningar.

Detta i sig talar för att Gjensidige inte alls hade tänkt sig att försäkra Sturecompagniet — och andra restaurangföretag som omfattas av Visitas gruppörsäkring — mot utbrottet av en global pandemi som skulle kunna drabba samtliga försäkrade företag på en gång.

Men skulle det ändå kunna vara så att försäkringsvillkoren för Gjensidiges epidemiförsäkring var formulerade på så sätt att Sturecompagniet — och andra försäkrade — skulle kunna ha rätt till ersättning på grund av Folkhälsomyndighetens generella ingripande?

Tanken är inte på något sätt orimlig.

I den uppmärksammade domen från High Court i London kom domstolen fram till att flera av de försäkringsvillkor som prövades faktiskt innebar att försäkringstagarna hade rätt till ersättning på grund av pandemiutbrottet.

Må vara att de brittiska försäkringsvillkoren inte alls ser likadana ut som de svenska och att det brittiska rättssystemet inte heller ser ut som det svenska.

Stockholms tingsrätt har kommit med sin dom i den första omfattande coronarelaterade försäkringstvisten. Det är, och har varit, stort intresse för tvisten. Av allt att döma kommer målet att prövas även i Svea hovrätt; Sturecompagniet har redan meddelat att man sannolikt kommer att överklaga.

Däremot är det mer tveksamt om fallet någonsin kommer att hamna i Högsta domstolen.

Så resonerade tingsrätten i sin dom

Det var onsdagen den 7 april som Stockholms tingsrätt meddelade sin dom.

Enligt domslutet ogillas käromålet och Sturecompagniet ska ersätta Gjensidige för rättegångskostnaden med 1 087 500 kronor varav 790 000 kr avser ombudsarvodet. Sturecompagniet meddelade omedelbart att man sannolikt kommer att överklaga domen.

Hur har då domstolen resonerat när man valde att ogilla käromålet?

En av de centrala frågorna gäller en formulering i försäkringsvillkoren där det står så här om epidemiavbrottsskyddet: *"Ersättning lämnas för avbrott som uppkommer på grund av myndighets ingripande med stöd av smittskyddslagen, SFS 2004:168, eller livsmedelslagen, SFS 2006:804, för att förhindra spridning av smittsam sjukdom bland människor."*

"Myndighets ingripande", alltså. En viktig sak att reda ut är därmed vad exakt som denna formulering innebär.

Sturecompagniet argumenterade i rätten för att formuleringen "*myndighets ingripande*" i det här fallet omfattade Folkhälsomyndighetens föreskrift och allmänna råd den 24 mars 2020 om för att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer. Sturecompagniet drog då slutsatsen att föreskrifterna gjorde det omöjligt att fortsätta att driva sin nattklubsverksamhet. Därför stängde man sin verksamhet från den 25 mars 2020 och den 8 april anmälde man sitt försäkringsfall till Gjensidige. Kort därefter, den 14 april 2020, meddelade Gjensidige att försäkringen inte kunde tas i anspråk.

Ytterligare föreskrifter för restauranger och caféer med ytterligare inskränkningar meddelades senare under året.

Efter avslaget från Gjensidige vände sig Sturecompagniet till domstol och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att Gjensidige är skyldigt att utge försäkringsersättning för den avbrottsskada som uppkommit för Sturecompagniet på grund av Folkhälsomyndighetens föreskrifter.

Gjensidige argumenterade däremot under rättegången för att Folkhälsomyndighetens föreskrifter inte utgör något myndighetsingripande i försäkringsvillkorens mening. Försäkringsbolagets ombud hänvisade bland annat till att myndigheten inte kommit med något specifikt beslut som avsåg Sturecompagniets lokaler, vilket enligt

Gjensidige underförstått krävs i villkoren. Epidemibrottsförsäkringen tar sikte på situationer där en myndighet genom ett beslut har ingripit mot den försäkrades verksamhet på försäkringsstället, och något sådant beslut handlar det inte om i det här fallet, menade Gjensidige.

Så här beskrivs Gjensidigs argumentation av tingsrätten:

”Enligt punkten 4 i Epidemibrottsförsäkringen ska myndighetsingripande ske på försäkringsstället som anges i försäkringsbrevet. Sturecompagniet har inte förbjudits att driva sin verksamhet på försäkringsstället på så sätt som avses i 5 § i Föreskrift 2020:9. Den inträffade skadan är således inte en försäkrad skadehändelse under Epidemibrottsförsäkringen.”

Gjensidige påpekade också att Sturecompagniets beslut att stänga ned helt och hållet istället för att anpassa sin verksamhet var ett helt eget val, och därmed inte kan utgöra inte en försäkrad skadehändelse under Gjensidiges epidemibrottsförsäkring.

Sturecompagniet invände mot Gjensidiges argumentation om att beslutet inte avsåg Sturecompagniet specifikt, genom att påpeka att Sturecompagniets verksamhet är en sådan bar- och restaurangverksamhet som omfattas av tillämpningsområdet för föreskrifterna.

— Därmed har ingripandet omfattat försäkringsstället, heter det i Sturecompagniets argumentation.

Kärnfrågan i målet är med andra ord tolkningen av epidemibrottsförsäkringens villkor om försäkringsfall.

Så gick domstolen tillväga i villkorstolkningen

Hur resonerar då domstolen?

I domskälen går tingsrätten systematiskt igenom rättsfrågorna.

Till att börja med menar tingsrätten att det inte råder några tvivel om att Folkhälsomyndighetens föreskrifter medfört stora begränsningar för Sturecompagniets möjligheter att bedriva sin nattklubsverksamhet.

Men handlar det om en försäkrad skadehändelse, enligt punkt 5 i Gjensidiges epidemiavbrottsförsäkring?

Punkt 5 i epidemiavbrottsförsäkringen innebär alltså att försäkringsersättning ska utgå för avbrott som uppkommer på grund av "myndighets ingripande" med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen för att förhindra spridning av smittsam sjukdom bland människor. Men vad innebär egentligen uttrycket "myndighets ingripande"? Det är detta som parterna inte överens om.

Rätten konstaterar också att det inte finns någon definition i villkoren av detta "myndighets ingripande" innebär och heller ingen branschpraxis som kan vara till ledning.

För att gå till botten med bedömningen, väljer tingsrätten att ta ledning av ett rättsfall i Högsta domstolen som rör tolkningen av försäkringsvillkor; NJA 2018 s. 834 som handlar om tolkningen av villkoret i en ansvarsförsäkring. I domen ger HD enligt tingsrätten en sammanfattning av den praxis som vuxit fram om tolkning av försäkringsvillkor. HD säger i domen att man — när villkoren ger utrymme för tolkningar eller ordalydelsen inte ger något besked alls — kan söka ledning i systematiken och i de övriga försäkringsvillkoren. Även andra faktorer kan ha betydelse, exempelvis villkorets syfte och vad som kan betraktas som en förnuftig och rimlig reglering.

När det gäller formuleringen "myndighets ingripande" konstaterar tingsrätten att begreppet i sig kan omfatta både normgivning och beslut i ett enskilt fall. För att klarlägga mer exakt hur begreppet ska tolkas, krävs att man sätter in det i sitt sammanhang, resonerar domstolen. Eftersom villkorsbestämmelsen handlar om ingripande enligt smittskyddslagen eller livsmedelslagen — som båda innehåller regler om beslut riktade mot

enskilda — talar detta för att begreppet ”myndighets ingripande” avser beslut i enskilda fall av en myndighet och inte dess generella föreskrifter, anser tingsrätten.

Domstolen menar också att andra delar av försäkringsvillkoren stärker detta synsätt. Exempelvis anger punkt 4 i epidemiavbrottsförsäkringen att försäkringen gäller vid ”myndighets ingripande på försäkringsställe”, vilket enligt tingsrätten måste förstås så att det syftar på ett direkt myndighetsingripande i en verksamhet på ett visst försäkringsställe. I punkt 9 sägs också att en försäkringstagare måste visa upp en handling som styrker den tid som verksamheten inte kunnat drivas som vanligt, enligt myndighets beslut.

— Även om punkten 9 primärt avser skadereglering så ger bestämmelsen i sig starkt stöd för att det ska föreligga ett mot den försäkrade riktat beslut från en myndighet för att ett försäkringsfall ska föreligga, heter det i domskälen.

Sammanfattningsvis menar domstolen att försäkringsavtalets systematik och innehåll i övrigt talar för att begreppet ”myndighets ingripande” syftar på ett beslut riktat specifikt mot en enskild näringsidkare.

Ytterligare stöd för detta synsätt finner tingsrätten i vittnesmål som stödjer Gjensidiges tolkning, och som konstaterar att försäkringen är prissatt för att täcka två—tre veckors avbrott.

— Vid en helhetsbedömning av relevanta tolkningsfaktorer anser tingsrätten att Försäkringsvillkoren inte ska tolkas på det sätt som Sturecompagniet gjort gällande. Det föreligger alltså inte försäkringsfall för inträffad skada bestående av avbrott i Sturecompagniets försäkrade verksamhet som uppkommit på grund av Föreskrift 2020:9 och Föreskrift 2020:37. Käromålet ska därmed ogillas, skriver domstolen sammanfattningsvis.

Tingsrätten passar också på att bemöta konstaterandet från Sturecompagniet om att epidemiavbrottsförsäkringen blir verkningslös under den pågående pandemin med Gjensidiges tolkning, eftersom myndigheters åtgärder för att förhindra smittspridning främst sker genom generellt tillämpliga föreskrifter snarare än riktade beslut. Det argumentet utgör dock inget skäl för att tolka villkoren på något annat sätt, slår domstolen fast.

Några reflektioner

Domen i tingsrätten föranleder några reflektioner.

- **Aldrig mer!** Vi kommer troligen aldrig mer få se några epidemiförsäkringar på den svenska marknaden. Bara skuggan av en risk för att en pandemi skulle kunna utlösa skador hos en mängd försäkringstagare samtidigt får nu världens försäkringsbolag att av naturliga skäl dra öronen åt sig.

- **Gjensidige kom undan med blotta förskräckelsen.** Nu är tingsrättsdomen rätt så tydlig i sitt ställningstagande; försäkringsvillkoren för epidemiförsäkringen handlar inte om ett generellt normerande beslut från en myndighet, utan om ett enskilt ingripande mot ett enskilt restaurangföretag. Men det finns inga garantier för att en domstol ska döma på ett visst sätt, hur rationellt det än verkar. Med tanke på det kan man kanske förvånas över att Gjensidige inte i förväg sett till att det helt centrala begreppet ”myndighets ingripande” definierades på ett tydligt sätt i villkoren.

Den här gången kom Gjensidige undan med blotta förskräckelsen. Men som sagt; det finns inga garantier. Och hur välavvägd och genomarbetad tingsrättens dom än kan tyckas, är det inte alldeles självklart att en högre instans kommer att döma likadant.

- **Ta hjälp av en djävulens advokat när försäkringsvillkoren formuleras!** Detta är inte första gången som frågan om hur man tolkar ett försäkringsvillkor leder fram till omfattande tvister med miljontals kronor i potten. Visst, det är inte lätt att formulera vattentäta villkorstexter när det är bråttom och när en tilltänkt kund kräver att vissa moment ska finnas med. Men med tanke på hur stora belopp som står på spel i en villkorstvist kan det finnas skäl att lägga ned extra mycket kraft och tid på att gå igenom utkastet till försäkringsvillkor med avseende på om det finns några centrala begrepp som inte är tillräckligt tydligt definierade.

Djävulen bor i detaljerna, brukar det heta. Att anlita en djävulens advokat som går igenom detaljerna i en villkorstext i förväg är inte gratis. Men summan är trots allt ofta försumbar jämfört med vad en tvist om innebörden av villkoren i värsta fall skulle kunna kosta.

- **Tingsrättens hänvisning till HD kan minska möjligheterna till prövning i högsta instans.** Högsta domstolen brukar i princip endast ta

upp fall som kan ha betydelse för rättsskipningen. Om ärendet först skulle överklagas till hovrätten och därefter till Högsta domstolen är det inte alls givet att målet får prövningstillstånd.

I sin dom hänvisar tingsrätten till ett HD-avgörande om hur försäkringsvillkor bör tolkas. Enligt tingsrätten ger HD-domen en god vägledning om villkorstolkningen, även i detta fallet. Domstolens konstaterande att det redan finns ett tydligt uttalande om metodiken vid tolkningen av försäkringsvillkor kan vara ett indicium på att det inte anses finnas behov av ett nytt prejudicerande avgörande i HD. Men det är givetvis inte självklart att hovrätten kommer till samma slutsats som tingsrätten, ifall tingsrättsdomen överklagas.

Som det heter i sportsammanhang: Bollen är rund och vad som helst kan hända i andra halvlek.

Källor och länkar

Här hittar du tingsrättens dom:

<https://sakochliv.se/wp-content/uploads/2021/04/Stockholms-TR-T-7676-20-Dom-2021-04-07.pdf>

Och här hittar du det rättsfall vid Högsta domstolen som Stockholms tingsrätt hänvisar till.

<https://sakochliv.se/wp-content/uploads/2021/04/NJA-2018-s.-834.pdf>